

На основу члана 5. став 2. Закона о признавању сорти пољопривредног биља („Службени гласник РС”, број 30/10),

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде, доноси

**ПРАВИЛНИК
о методама испитивања сорте дувана (*Nicotiana tabacum* L.) ради признавања сорте**

"Службени гласник РС", бр. 94 од 28. септембра 2012, 57 од 9. августа 2019.

1. Уводна одредба

Члан 1.

Овим правилником прописују се методе испитивања сорте дувана *Nicotiana tabacum* L. (у даљем тексту: сорта) на огледном пољу и у лабораторији, ради признавања сорте.

Методама из става 1. овог члана испитују се одређене битне особине сорте, ради утврђивања:

- 1) боље производне и употребне вредности сорте (VCU тест);
- 2) различитости, униформности и стабилности сорте (DUS тест).

2. Методе испитивања производне и употребне вредности сорте (VCU тест)

Члан 2.

Производна и употребна вредност сорте утврђује се на основу резултата испитивања одређених битних особина сорте које се односе на:

- 1) принос;
- 2) дужину вегетационог периода;
- 3) дужину и ширину листа;
- 4) хемијско-технолошке особине (садржај никотина, укупан азот, беланчевине, азотне-беланчевине, растворљиви шећери, садржај пепела и рН вредност);
- 5) боју листа (код типова берлеј и вирџинија);
- 6) проценат лисних ребара (нерватура листа код типова берлеј и вирџинија);
- 7) запреминску масу (волуминозност листа код типова берлеј и вирџинија);
- 8) отпорност на болести.

Дужина вегетационог периода из става 1. тачка 2) овог члана обухвата број дана од расађивања биљака до датума цветања, који се утврђује се на основу датума цветања 50% биљака (у даљем тексту: датум цветања биљака).

Сорта има бољу производну и употребну вредност ако у току испитивања одређених битних особина из става 1. овог члана покаже боље резултате у поређењу са тим особинама сорте стандард.

Члан 3.

Испитивање производне и употребне вредности сорте (VCU тест) врши се на огледном пољу, на најмање два локалитета.

Члан 4.

Сорта се испитује на огледном пољу које је постављено на земљишту добрих производних особина које је одговарајуће за испитивање сорте.

Сорта се не испитује на огледном пољу на коме је предусев била конопља, сунцокрет и врста која припада фамилији *Solanaceae*.

Члан 5.

Сорта се испитује у огледу који се поставља на огледном пољу.

Оглед се изводи по плану „потпуно случајног блок система” у четири понављања са заштитним појасом од два реда.

Оглед се поставља на следећи начин:*

Елементи огледа*	Оријентални дувани*	Полуоријентални дувани*	Flue-cured (вирџинија)*	Air-cured (берлеј)*	Цигарни дувани*
дужина парцеле*	5 m*	5 m*	8,8 m*	7 m*	7 m*
ширина парцеле*	2,5 m*	3,5 m*	1,0 m*	4,5 m*	3,5 m*
површина парцеле*	12,5 m ² *	16,5 m ² *	8,8 m ² *	31,5 m ² *	24,5 m ² *
број редова*	5*	5*	1*	5*	5*
размак између редова*	50 cm*	70 cm*	100 cm*	90 cm*	70 cm*
размак у реду*	10 cm*	20 cm*	40 cm*	45 cm*	50 cm*
број понављања*	4*	4*	4*	4*	4*
број биљака уреду*	50*	25*	22*	15*	14*
број биљака на парцели*	250*	125*	22*	75*	70*
број биљака по хектару*	200.000*	71.000*	25.000*	24.500*	28.500*
размак између блокова (повнављања)*	1 m*	1 m*	1 m*	1 m*	1 m*

*Службени гласник РС, број 57/2019

Члан 6.

Семе сорте која се испитује и сорта стандард се дезинфикују и испитују на квалитет и здравствену исправност.

Сетва семена за добијање расада обавља се у лејама заштићеним полиетиленским покривачем, у оптималном року за подручје на коме се огледно поље налази, а најкасније до 20. марта текуће године.

Члан 7.

Нега расада обавља се према уобичајеној стандардној технологији.

Расађивање се обавља на места која су претходно означена маркером, тако да се обезбеди једнак размак између биљака.

Примењују се све потребне мере неге и заштите усева према захтевима савремене технологије производње дувана за подручје на коме се огледно поље налази.

Попуњавање празних места врши се само ако је угинуло више од 5% биљака, најкасније у року од три до пет дана након расађивања.

Мере неге приликом испитивања сорте одређују се према захтевима интензивне производње дувана.

Количина ђубрива и време и начин његове примене одређују се у зависности од типа дувана, претходне културе и специфичних услова локалитета (предусев, тип земљишта, подаци о анализи хранљивих материја у земљишту, временске прилике, потребе биљака и сл.), у складу са добром пољопривредном праксом.

Члан 8.

У периоду гајења сорте на огледном пољу евидентирају се следећи подаци:

- 1) датум сетве семена сорте;
- 2) датум ницања;
- 3) датум расађивања;

- 4) број празних места, са податком о узроку појаве празних места (да ли су сортног карактера или друго);
- 5) датум цветања;
- 6) датум бербе;
- 7) број берби према пристизању у технолошку зрелост;
- 8) дужина вегетационог периода;
- 9) просечан број листова по биљци;
- 11) принос листа по парцели;
- 10) заступљеност класа у процентима и у грамима.

Број празних места из става 1. тачка 4) овог члана утврђује се непосредно пре бербе.

Просечан број листова из става 1. тачка 8) овог члана утврђује се бројањем на десет биљака по понављању.

Члан 9.

Ради утврђивања отпорности сорте на огледном пољу врши се праћење и оцењивање појаве вироза (TMV, CMV, PVY, TSWV) и микоза (проузроковачи пегавости – *Alternaria sp.*, *Colletotrichum tabacum.*, *Cercospora nicotianae*, *Rhizoctonia solani*).*

Интензитет појаве вироза у усеву дувана изражава се оценама од један (1) до пет (5), и то:

- 1) оцена 1 означава више од 50 % оболелих биљака, при чему су биљке јако заостале у развоју;
- 2) оцена 2 означава 35-50 % оболелих биљака, при чему су главно и споредна ребра по целој дужини црне боје, а листови су повијени на доле;
- 3) оцена 3 означава 15-35% оболелих биљака, при чему је главно ребро местимично црно, а код споредних ребара је видљиво црнило на рубовима;
- 4) оцена 4 означава до 15% оболелих биљака, при чему су биљке добро развијене, на споредним ребрима се уочава мања појава црнила, а сорта се сматра толерантном на болест;
- 5) оцена 5 означава да су биљке без симптома и сорта се сматра јако толерантном на болест.

Приликом оцењивања оценама од 1 до 4 неопходно је да су симптоми присутни на целој биљци, односно да постоји системична инфекција.

Интензитет појаве микоза оцењује се оценама од један (1) до пет (5), и то:*

- 1) оцена 1 означава да пеге покривају преко 50% површине листа;
- 2) оцена 2 означава да пеге покривају 26-50% површине листа;
- 3) оцена 3 означава да пеге покривају 6-25% површине листа;
- 4) оцена 4 означава да пеге покривају 1-5% површине листа;
- 5) оцена 5 означава да нема симптома.

У случају појаве других болести, односно штеточина евидентира се њихова појава.

*Службени гласник РС, број 57/2019

Члан 10.

Берба листова обавља се сукцесивно према пристизању сорте у технолошку зрелост, изузимајући заштитне редове.

Мерење приноса обавља се мерењем укупног приноса листа по парцели и изражава у kg/парцели, и то тако да се по свакој берби установи маса обраних листова g/парцели за свако понављање.

Мерење структуре приноса обавља се сушењем дувана на начин предвиђен за одређени тип дувана и сређивањем и класификацијом осушеног дувана према важећим стандардима, при чему се одређује тежина сваке класе посебно.

Члан 11.

Након бербе и мерења приноса за испитивање сорте у лабораторији са сваког локалитета припрема се узорак листа који извођач огледа доставља лабораторији.

Узорак из става 1. овог члана припрема се од масе листова коју чине сви листови одговарајућих инсерција са свих понављања сорте.

Код вирцинијских, берлејских, полуоријенталних и цигарних дувана припрема се узорак масе 0.5 kg од лишћа средњих инсерција (доњи средњи, прави средњи и горњи средњи листови).

Узорак из става 3. овог члана користи се за утврђивање боје листа, процента лисних ребара и волуминозности листа (запреминске масе), дужине и ширине листа, као и за анализу садржаја никотина, укупног азота, беланчевина, азотних беланчевина, растворљивих шећера, садржаја пепела и pH вредности.

Дужина и ширина листа из става 4. овог члана утврђују се мерењем највеће ширине и највеће дужине десет случајно одабраних листова, а изражава се у сантиметрима без децимале.

Код сорти оријенталних дувана формирају се два узорка.

Први узорак сорте оријенталног дувана припрема се у количини од 150 грама, од лишћа праве средње инсерције и користи се за мерење ширине и дужине листа која се изражава у сантиметрима на једну децималу.

Други узорак сорте оријенталног дувана припрема се у количини од 300 грама, од лишћа инсерција подовршак и овршак и користи се за анализу садржаја никотина, укупног азота, беланчевина, азотних беланчевина, растворљивих шећера, садржаја пепела и pH вредности сорте.

Оцена пушачких вредности (дегустација) за све типове дувана обавља се после друге године испитивања.

Члан 12.

Обрада података о резултатима испитивања приноса листа поједине сорте дувана врши се за једногодишње и двогодишње резултате испитивања.

Обрада података из става 1. овог члана врши се израчунавањем анализе варијансе једнофакторијалног, двофакторијалног и трофакторијалног огледа по плану „потпуно случајног блок система“, а оцена значајности средина се израчунава на основу Lsd теста за ниво ризика од 5% и 1% у односу на стандард или на основу Dunnet теста.

Поред оцене значајности из става 2. овог члана, за принос листа израчунава се и коефицијент варијације (Cv) огледа.

За обрачун укупног приноса користе се подаци приноса листа са обрачунске парцеле по понављањима.

У случају да је број празних места на парцели већи од 15%, у моменту бербе, консултује се надлежна служба око искључивања сорте из огледа.

Члан 13.

Обрада података о резултатима испитивања осталих битних особина сорте врши се израчунавањем аритметичке средине.

Члан 14.

Испитивање различитости, униформности и стабилности сорте (DUS тест) спроводи се у складу са методом одређеном техничким упутством за тестирање различитости, униформности и стабилности сорте.

3. Завршна одредба

Члан 15.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Број 110-00-00008/2012-09

У Београду, 24. септембра 2012. године

Министар,

Горан Кнежевић, с.р.